

Luxemburg, lokakuu 2024

EU:n talousarviota koskeva vuosikertomus varainhoitovuodelta 2023: kymmenen useimmin kysyttyä kysymystä

1. Mikä on Euroopan tilintarkastustuomioistuimen tehtävä EU:n tilinpäätöksen osalta?

Tarkastajat **tarkastavat** joka vuosi **EU:n konsolidoidun tilinpäätöksen ja antavat lausunnon** tilien luotettavuudesta ja siitä, onko EU:n tulot saatu ja maksut suoritettu sääntöjen mukaisesti. Nämä tarkastukset muodostavat perustan **tarkastuslausumalle**, joka tilintarkastustuomioistuimen on annettava Euroopan parlamentille ja neuvostolle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 287 artiklan mukaisesti. Vuonna 2023 EU:n menojen kokonaismäärä oli **191,2 miljardia** euroa. Kun otetaan huomioon elpymis- ja palautumistukivälineeseen kohdennetuista varoista rahoitetut menot (**48,0 miljardia euroa**), EU:n maksamien menojen kokonaismäärä oli **239,2 miljardia euroa**.

2. Mitkä ovat Euroopan tilintarkastustuomioistuimen johtopäätökset vuoden 2023 tilinpäätöksestä?

Tilintarkastustuomioistuin on vahvistanut, että tilit ovat **luotettavat**. Tarkastajat ovat siis antaneet ns. puhtaan lausunnon, kuten jokaiselta varainhoitovuodelta vuodesta 2007 alkaen. Tilintarkastustuomioistuimen johtopäätös oli, että vuoden 2023 tilit antoivat kaikilta olennaisilta osiltaan oikeat ja riittävät tiedot EU:n taloudellisesta asemasta, sen tuloksista vuoden aikana sekä sen rahavirroista ja nettovarallisuuden muutoksista.

Tilintarkastustuomioistuin totesi, että tulojen virhetaso ei ollut olennainen.

Tilintarkastustuomioistuin antaa kaksi erillistä lausuntoa menoista: toinen lausunto koskee EU:n talousarviota ja toinen elpymis- ja palautumistukivälinettä, joka on pandemiasta toipumiseen osoitetun Next Generation EU -elpymispaketin (NGEU) pääpilari. **EU:n talousarviomenojen** arvioitu virhetaso oli 5,6 prosenttia. Virheitä on siis huomattavasti enemmän kuin aiempina vuosina, jolloin virhetaso oli 4,2 prosenttia (2022), 3 prosenttia (2021) ja 2,7 prosenttia (2019 ja 2020). Kuten neljän edellisen vuoden osalta, tilintarkastustuomioistuin totesi, että vuoden 2023 virhetaso on laajalle ulottuva. Se antoi näin ollen **kielteisen lausunnon**.

Elpymis- ja palautumistukivälinettä toteutetaan tavalla, joka poikkeaa olennaisesti EU:n talousarvion menoista. EU:n talousarviomenojen edunsaajille maksetaan tiettyjen toimien toteuttamisesta tai korvataan aiheutuneita kuluja. Sen sijaan elpymis- ja palautumistukivälineen puitteissa jäsenvaltioille maksetaan ennalta määriteltujen välitavoitteiden tai tavoitteiden tyydyttävästä saavuttamisesta. Tilintarkastustuomioistuin antaa siksi **erillisen lausunnon elpymis- ja palautumistukivälineen menoista** ja lisäksi käsittelee sitä vuosikertomuksessa erillisessä luvussa. Se havaitsi, että tarkastetuista 452 välitavoitteesta ja tavoitteesta 16:ssa ilmeni sääntöjenmukaisuutta koskevia ongelmia. Lisäksi kuusi maksua, jotka toteutettiin kuudessa eri jäsenvaltiossa, olivat virheellisiä. Tilintarkastustuomioistuin havaitsi jäsenvaltioiden raportointi- ja valvontajärjestelmissä edelleen puutteita, jotka vaarantavat EU:n taloudellisten etujen suojaamisen. Tästä syystä tilintarkastustuomioistuin antoi **varauman sisältävän lausunnon**.

3. Mitä merkitsee, että lausunto on puhdas, varauman sisältävä tai kielteinen?

Puhdas tarkastuslausunto tarkoittaa, että tilinpäätöksen luvut antavat oikean ja riittävän kuvan ja ovat tilinpäätösraportointia ja varainhoitoa koskevien sääntöjen mukaisia. Tilien perustana olevat toimet ovat kaikilta olennaisilta osiltaan lailliset ja sääntöjenmukaiset.

Varauman sisältävä lausunto tarkoittaa, että tarkastajat eivät voi antaa puhdasta lausuntoa, mutta havaitut ongelmat koskevat vain tiettyjä osa-alueita.

Kielteinen lausunto tarkoittaa, että ongelmat ovat laajalle levinneitä.

4. Mikä on olennainen virhetaso?

Tällä tarkastusalan termillä tarkoitetaan **virhetasoa, jonka ylittämisen jälkeen virheillä katsotaan olevan merkittävä vaikutus**. Virhetaso on olennainen, kun se todennäköisesti vaikuttaa tarkastuskertomuksen kohderyhmänä olevien käyttäjien päätöksentekoon. Sekä tilintarkastustuomioistuimien että Euroopan komission soveltavat olennaisuuden määrittämiseen **kahden prosentin raja-arvoa**.

5. Mitä arvioidulla virhetasolla tarkoitetaan?

Virhetaso (5,6 prosenttia) on arvio **määrästä, jota ei olisi pitänyt maksaa** EU:n talousarviosta, koska varat oli tilintarkastustuomioistuimen näkemyksen mukaan käytetty joko EU:n sääntöjen tai jäsenvaltioiden sääntöjen vastaisesti.

Tyypillisesti virheissä on kyse maksuista sellaisille edunsaajille tai hankkeille, jotka eivät ole oikeutettuja tukeen, taikka sellaisista palvelu- tai tavarahankinnoista tai investoinneista, joiden yhteydessä julkisia hankintoja koskevia sääntöjä ei ole sovellettu oikein.

6. Onko toisin sanoen EU:n varoista tuhlatu 5,6 prosenttia?

Ei. Tämä olisi virheellinen toteamus, sillä ”virheen” ja ”tuhlaamisen” välillä on merkittävä ero. EU:n talousarviomenojen tarkastuksessa tilintarkastustuomioistuimien selvittää, onko EU:n varat käytetty sääntöjen mukaisesti, onko veloitettut kulut laskettu oikein ja täyttyvätkö tukikelpoisuusehdot. Jos yksi tai useampi näistä vaatimuksista ei täyty, tilintarkastustuomioistuimen mukaan kyseessä on virhe. Edellä mainittu 5,6 prosentin luku tarkoittaa tätä.

Vaikka näissä virheissä voi olla kyse maksuista hankkeille tai edunsaajille, jotka eivät täytä tukikelpoisuusehtoja, tavoitellut hyödyt saatetaan silti saavuttaa, joten **kyse ei ole tuhlaamisesta**. Esimerkkinä mainittakoon tämän vuoden tarkastuskertomuksessa kuvattu tapaus: Tšekissä käynnistettiin yksinkertaistettu avoin julkinen hankintamenettely, joka koski automatisoidun polkupyörien pysäköintitornin rakentamista. Vain yksi tarjoaja esitti tarjouksen ja myös sai sopimuksen. Kävi ilmi, että tarjouskilpailun voittajan pääasiallinen alihankkija oli laatinut osan teknisistä eritelmistä ja räätälöinyt ne ainoan tarjoajan tuotteeseen niin yksityiskohtaisesti, että muiden vastaavien tuotteiden oli käytännössä mahdotonta tulla valituksi. Vaikka tapauksessa oli selkeästi kyse eturistiriidasta, joka rikkoo julkisia hankintoja koskevaa kansallista ja EU:n lainsäädäntöä, pysäköintitorni toimitettiin ja on nyt käytössä.

On toki myös selvää, että menot, jotka ovat laillisia ja sääntöjenmukaisia, saattavat silti olla tuhlausta. Tilintarkastustuomioistuimien on aiemmin raportoinut esimerkiksi tapauksesta, jossa oli rakennettu satamainfrastruktuuri ilman, että ennustetut rahtimäärät olisi otettu asianmukaisesti huomioon.

7. Ovatko tilintarkastustuomioistuimen havaitsemat virheet petoksia?

Valtaosassa tapauksia tästä ei ole viitteitä. Petoksella tarkoitetaan hyötymistarkoituksessa toteutettua tahallista petollista toimintaa. Vaikka petosten tunnistaminen tavanomaisilla

tarkastusmenettelyillä voi olla vaikeaa, tilintarkastustuomioistuimen tarkastusten aikana havaitaan useita petosepäilyjä joka vuosi.

Tilintarkastustuomioistuin tarkasti vuoden 2023 osalta 748 tapahtumaa ja havaitsi niiden joukossa 20 petosepäilyä. Se ilmoitti nämä tapaukset Euroopan unionin petostentorjuntavirastolle (OLAF), joka tarvittaessa tutkii ne ja ryhtyy jatkotoimiin yhdessä jäsenvaltioiden viranomaisten kanssa. Näistä tapauksista 17 ilmoitettiin myös Euroopan syyttäjävirastolle (EPPO).

8. Mitä laajalle ulottuvat virheet ja suuririskiset menot tarkoittavat?

Lähes kaksi kolmasosaa EU:n talousarvion menoista vuonna 2023 katsottiin suuririskisiksi. Kun kaikkien menojen virhetaso on tilintarkastustuomioistuimen arvion mukaan 5,6 prosenttia, suuririskisten menojen virhetaso erikseen arvioituna nousee 7,9 prosenttiin. Koska tämän menotyyppin osuus kokonaismenoista on huomattava (64,4 prosenttia), tilintarkastustuomioistuin katsoo, että virhe on laajalle ulottuva – se kattaa koko tarkastetun perusjoukon tai **merkittävän osan** siitä.

Menot ovat suuririskisiä lähinnä silloin kun **EU korvaa** tukikelpoisten toimien tukikelpoisia kuluja (usein monimutkaisten sääntöjen mukaisesti). Korvattavia ovat esimerkiksi tutkimushankkeiden kulut (Sisämarkkinat, innovointi ja digitaalitalous), investoinnit alueelliseen ja maaseudun kehittämiseen (Koheesio, palautumiskyky ja arvot sekä Luonnonvarat ja ympäristö) sekä kehitysyhteistyöhankkeiden kulut (Naapurialueet ja muu maailma).

Vähäriskisemmissä menoissa on kyse **tukioikeuksiin perustuvista maksuista**, jotka suoritetaan edunsaajille, kun nämä täyttävät tietyt (vähemmän monimutkaiset) ehdot. Tällaisia maksuja ovat esimerkiksi opiskelija- ja tutkimusapurahat (Sisämarkkinat, innovointi ja digitaalitalous), viljelijöille maksettavat suorat tuet (Luonnonvarat ja ympäristö) sekä EU:n henkilöstön palkat ja eläkkeet (EU:n yleinen hallinto).

9. Minkälainen tilanne on velkaan ja talousarvioon liittyvän riskin osalta?

EU:n velka kasvoi edelleen merkittävästi, 458,5 miljardiin euroon vuoden 2023 loppuun mennessä (2022: 348,0 miljardia euroa; 2021: 236,7 miljardia euroa), pääasiassa

Next Generation EU -välinettä varten otettujen lainojen vuoksi. EU:sta onkin nyt tullut yksi suurimmista lainojen liikkeeseenlaskijoista Euroopassa.

Samaan aikaan Next Generation EU -välineen lainanottoon liittyvien korko- ja kuponkimaksujen arvioidaan olevan 17–27 miljardia euroa.

EU:n talousarvion riski kohdistui 298,0 miljardiin euroon vuoden 2023 lopussa (määrä kasvoi verrattuna 248,3 miljardiin euroon vuonna 2022 ja 204,9 miljardiin euroon vuonna 2021). Tämä johtui pääasiassa siitä, että jäsenvaltioille myönnettiin lisälainoja elpymis- ja palautumistukivälineestä sekä Ukrainalle myönnettyistä makrotaloudellinen rahoitusapu plus -välineen lainoista. EU:n talousarvioon kohdistuvien riskien odotetaan kasvavan tulevina vuosina, pääasiassa elpymis- ja palautumistukivälineen uusien lainojen vuoksi.

10. Miksi tilintarkastustuomioistuin viittaa kasvaviin riskeihin, jotka liittyvät EU:n varojen hitaaseen käyttöön?

Elpymis- ja palautumistukivälineen maksut olivat odotettua pienemmät vuoden 2023 lopussa. Tehtyjen 356,4 miljardin sitoumusten osalta on suoritettu 141,6 miljardin euron maksut, joten elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksia on vielä käytettävissä hieman yli 215 miljardia euroa. Avustusmaksut on suoritettava vuoden 2026 loppuun mennessä. Kun paine rahankäyttöön voimistuu, virhe- ja väärinkäytösriskit todennäköisesti kasvavat.

*Myös EU:n koheesio politiikan varojen käyttöaste oli edelleen alhainen vuonna 2023, ja **on vaarana, että sitoumuksia vapautetaan**, mikä saattaa puolestaan vaarantaa EU:n tavoitteiden saavuttamisen.*

Euroopan tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomus varainhoitovuodelta 2023 löytyy 24:llä EU:n kielellä osoitteesta eca.europa.eu